Kategoria: Aktualności
Opublikowano: czwartek, 31, marzec 2022 17:18
Joanna Gryboś-Chechelska
Odsłony: 751

Poziom kompetencji cyfrowych w Polsce co prawda wzrósł w ostatnich latach, jednak na tle Unii Europejskiej nadal wypadamy słabo. Według raportu Komisji Europejskiej o postępie cyfrowym (EU DESI 2021), Polska zajmuje 24. miejsce spośród 27 krajów UE pod względem kapitału ludzkiego społeczeństwa cyfrowego. Działania ministrów i innych podmiotów na rzecz podniesienia kompetencji cyfrowych okazały się niewystarczające. Zabrakło strategicznego dokumentu kompleksowo określającego główne założenia i kierunki działań w tym obszarze. Nie wyznaczono też jednego podmiotu, który koordynowałby wszystkie działania związane z rozwojem umiejętności cyfrowych. W ocenie NIK Polska ma jeszcze wiele do zrobienia, by osiągnąć średni poziom państw UE.

W kontrolowanym okresie odsetek osób mogących pochwalić się podstawowymi lub większymi umiejętnościami cyfrowymi wzrósł z ok. 46% na koniec 2017 r. do niewiele ponad 50% na koniec 2020 r. Coraz więcej osób przekonuje się do załatwiania spraw administracyjnych przez Internet, wzrosła też liczba gospodarstw posiadających co najmniej jeden komputer. Kompetencje cyfrowe zyskały na znaczeniu podczas epidemii COVID-19, kiedy to sprawne poruszanie się w „sieci" czy możliwość pracy zdalnej okazały się szczególnie istotne. **Jednak, jak pokazuje raport Komisji Europejskiej o postępie cyfrowym EU DESI, w 2019 r. w Polsce zaledwie 44% obywateli miało podstawowe umiejętności cyfrowe, podczas gdy średnia UE wynosiła 56%.** Średnia UE z 2019 r. to jednocześnie zakładany w programach rządowych odsetek osób posiadających podstawowe lub ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe w Polsce na koniec 2022 r.

Działania na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa podejmowały m.in.: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (KPRM), Ministerstwo Edukacji i Nauki (MEiN), Centrum Projektów Polska Cyfrowa (CPPC), Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii (MRPiT), a także gminy. **Nie wyznaczono jednego podmiotu odpowiedzialnego za koordynowanie, monitorowanie i wspieranie innych podmiotów w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa.** Tymczasem NIK zwróciła uwagę, że wydatki w tym obszarze finansowane są z wielu źródeł, w związku z czym wskazanie jednego podmiotu koordynującego działania wszystkich instytucji uczestniczących w tym procesie jest w pełni uzasadnione.

Minister Cyfryzacji

W okresie objętym kontrolą (od 1 stycznia 2018 r. do 6 października 2021 r.) Minister Cyfryzacji opracował trzy programy mające wspierać rozwój kompetencji cyfrowych w społeczeństwie: Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa na lata 2019-2022, Program Rozwoju Talentów Informatycznych na lata 2019 – 2029 oraz projekt Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych do 2030 r. (PRKC). Projekt PRKC, będący nowym strategicznym dokumentem państwa w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa, został opracowany w zakładanym terminie, czyli przed końcem 2019 r. Jednak w 2020 r. podlegał on dalszemu opiniowaniu. **Minister Cyfryzacji przekazał projekt uchwały w celu przyjęcia PRKC przez Radę Ministrów dopiero w grudniu 2020 r., czyli niemal po roku od jego opracowania, co w ocenie Izby było działaniem nierzetelnym. Rada Ministrów nie przyjęła tego Programu do zakończenia kontroli NIK.** Z informacji podanych przez Ministra Cyfryzacji wynika, że przyjęcie PRKC jest obecnie planowane na III kwartał 2022 r. NIK zwraca uwagę, że przedłużające się prace nad Programem oddalają perspektywę wdrożenia rozwiązań dotyczących rozwoju kompetencji cyfrowych wśród obywateli. Jest to ze szkodą dla wielu grup wiekowych i zawodowych: począwszy od dzieci i młodzieży aż po seniorów, ale także dla przedsiębiorców, urzędników czy osób uzdolnionych cyfrowo, które w przyszłości mogłyby zostać specjalistami w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT).

Phoca PDF

Minister Cyfryzacji przeprowadził szczegółową analizę sytuacji w obszarze kompetencji cyfrowych, która ujawniła m.in., że pomimo znaczącego spadku liczby osób wykluczonych cyfrowo w latach 2019-2020, ok. 13% ogółu mieszkańców Polski jest poza zasięgiem gospodarki cyfrowej, czyli np. nie dokonuje transakcji elektronicznych, ani zakupów przez Internet. Co ciekawe, analiza wykazała też, że Polska należy do krajów unijnych o najniższym poziomie zatrudnienia kobiet w sektorze technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W okresie ograniczonego funkcjonowania szkół i placówek oświatowych w związku z pandemią COVID-19, Minister Cyfryzacji utworzył serwis gov.pl/zdalnelekcje. Miał on stanowić wsparcie dla nauczycieli, dyrektorów oraz uczniów w okresie zdalnej nauki. Od marca 2020 r. w serwisie umieszczano propozycje materiałów dydaktycznych i narzędzi do prowadzenia zdalnych lekcji dla uczniów szkół podstawowych, liceów i techników oraz szkół branżowych.

Minister ds. oświaty

Minister właściwy ds. oświaty każdego roku uwzględniał rozwój kompetencji cyfrowych w polityce oświatowej państwa, jak i w planach działalności resortu oświaty. W Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) na lata 2017-2024 przyjęto, **że 30% nauczycieli zatrudnionych w systemie oświaty będzie uczestniczyć w działaniach podnoszących ich kompetencje w zakresie realizacji podstawy programowej z wykorzystaniem nowoczesnych pomocy dydaktycznych i metod nauczania.**

Dzięki działaniom Ministra Edukacji i Nauki, na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej **opublikowano 62 e-podręczniki oraz ok. 30 tys. innych elektronicznych materiałów edukacyjnych** do kształcenia ogólnego i zawodowego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. W latach 2018-2021 (do 30 czerwca) **ponad 580 tys. nauczycieli uczestniczyło w szkoleniach podnoszących kompetencje cyfrowe oraz innych formach doskonalenia zawodowego. Ministerstwo nie opracowało jednak wskaźników rezultatów do oceny e-materiałów skierowanych do szkół, co nie pozwalało na ocenę skuteczności działań w tym zakresie**. Jeszcze w trakcie kontroli NIK, Minister Edukacji i Nauki wystąpił do Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej o aktualizację wskaźników, aby umożliwić pomiar odsetka szkół korzystających z e-materiałów opracowanych w programie.

Od roku szkolnego 2017/2018 Ministerstwo Edukacji Narodowej systematycznie wprowadzało kolejne zmiany w edukacji cyfrowej. W ramach reformy edukacji prowadzono zajęcia z tzw. edukacji informatycznej dla uczniów klas I-III oraz lekcje informatyki dla uczniów starszych klas szkół podstawowych. Od roku szkolnego 2019/2020 zmiany objęły szkoły ponadpodstawowe. Ponadto w Ministerstwie opracowano koncepcję wraz z harmonogramami przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych.

W 2020 r., w związku z ogłoszeniem epidemii COVID-19, przeprowadzono na potrzeby Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego doraźne badanie dotyczące kształcenia na odległość w czasie zawieszenia zajęć dydaktycznych na uczelniach. Badanie wykazało m.in., że w przypadku zdecydowanej większości zajęć prowadzonych zdalnie (88%) nauczyciele akademiccy wykorzystywali kontakt e-mailowy ze studentami. **Zaledwie 15% zdalnych zajęć prowadzonych było za pomocą materiałów i kursów zewnętrznych. Ponadto 72% uczelni biorących udział w badaniu nie dysponowało otwartymi zasobami edukacyjnymi, takimi jak e-podręcznik oraz całymi kursami,** które mogły być udostępnione innym podmiotom.

Phoca PDF

Minister Edukacji i Nauki nie przeanalizował potrzeb kadry akademickiej w zakresie podnoszenia poziomu kompetencji cyfrowych. Zgodnie z wyjaśnieniami Ministerstwa, taka analiza jest częścią raportu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) z 2020 r. Z raportu wynika m.in., że **na uczelniach brakuje urządzeń informatycznych, oprogramowania oraz narzędzi do pracy on-line**. Konieczny jest zatem rozwój infrastruktury informatycznej uczelni, a także opanowanie obsługi urządzeń i programów do pracy zdalnej przez nauczycieli. Pomimo wniosków z raportu NCBiR, **Minister nie opracował koncepcji przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych na uczelniach oraz podnoszenia kompetencji cyfrowych kadry akademickiej, nie chcąc ingerować w tzw. „autonomię uczelni".**

Gminy

Większość gmin objętych kontrolą NIK uwzględniała podnoszenie kompetencji cyfrowych w swoich strategiach oraz próbowała określić potrzeby mieszkańców w tym zakresie, np. za pomocą badań ankietowych czy konsultacji podczas zebrań wiejskich. Wszystkie gminy podejmowały działania informacyjno-promocyjne, m.in. podkreślając korzyści płynące z załatwiania spraw urzędowych przez Internet. Tylko w trzech gminach takie działania ograniczyły się do popularyzacji gminnych projektów grantowych.

Urzędy gmin skutecznie i najczęściej prawidłowo realizowały granty na rozwój kompetencji cyfrowych w ramach projektów Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, współfinansowanego z funduszy UE, osiągając zakładane efekty. **W 24 kontrolowanych gminach przeszkolono bowiem łącznie ponad 6 tys. osób. W 58% urzędów stwierdzono pojedyncze nieprawidłowości w realizacji grantów, jednak nie miały one istotnego wpływu na osiągnięcie zakładanych efektów.**

Skontrolowane urzędy gmin realizowały działania w celu podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców, mimo że zadania własne gmin nie określały wprost obowiązku w tym zakresie. We wszystkich 24 badanych gminach mieszkańcy w różnym wieku mogli korzystać z warsztatów, kursów i szkoleń z zakresu obsługi komputera, w tym szeroki wachlarz szkoleń adresowano do seniorów. Działania edukacyjne podejmowały nie tylko placówki oświatowe, ale też biblioteki, ośrodki kultury czy ośrodki pomocy społecznej.

We wszystkich kontrolowanych gminach nauczyciele uczestniczyli w różnych formach kształcenia i doskonalenia zawodowego, takich jak: kursy, szkolenia, warsztaty, konferencje oraz studia podyplomowe. Tematy szkoleń dla nauczycieli obejmowały m.in. wykorzystanie cyfrowych technologii informacyjno-edukacyjnych w edukacji, rozwój kompetencji cyfrowych oraz bezpieczeństwo w sieci.

WNIOSKI NIK

Do Prezesa Rady Ministrów i Ministra Cyfryzacji:

- wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za koordynację działań instytucji uczestniczących w podnoszeniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa;
- zakończenie prac nad Programem Rozwoju Kompetencji Cyfrowych i wdrożenie programu.

Do Ministra Edukacji i Nauki:

Phoca PDF

- rozważenie potrzeby opracowania koncepcji (strategii) dotyczącej przygotowania i wykorzystania cyfrowych materiałów edukacyjnych na uczelniach.

Źródło: NIK

Phoca PDF